REMONSTRANTSE ARMINIUSKERK

22 november 2026

Eeuwigheidszondag

Voorganger: dr. Tjaard Barnard
Organist: Jos van der Kooy
Welkom en aansteken van de kaars

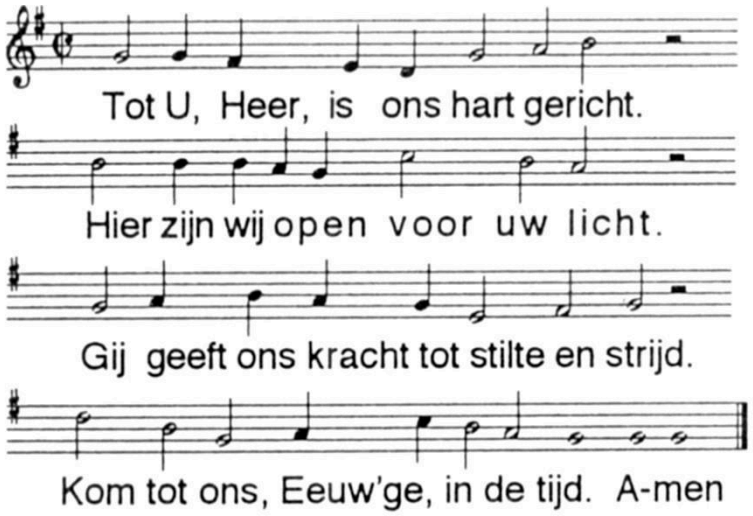
Orgelspel
Wachet auf, ruft uns die Stimme BWV 645 *Johann Sebastian Bach 1685-1750*
Gemeente gaat staan

Openingslied 281: 1, 2, 3, 9 en 10 ‘Wij zoeken hier uw aangezicht’

Votum en groet
Onze hulp is in de naam van de Heer
die hemel en aarde gemaakt heeft,
die trouw houdt tot in eeuwigheid
en die niet loslaat het werk van zijn handen.

Genade zij u en vrede
van God onze Vader
en van Jezus Christus, de Heer.
Amen.

Antwoordlied

Inleidende bijbellezing Psalm 139
HEER, U kent mij, U doorgrondt mij,
[2] U weet het als ik zit of sta,
U doorziet van verre mijn gedachten.
[3] Ga ik op weg of rust ik uit, U merkt het op,
met al mijn wegen bent U vertrouwd.

[4] Geen woord ligt op mijn tong,
of U, HEER, kent het ten volle.
[5] U omsluit mij, van achter en van voren,
U legt uw hand op mij.
[6] Wonderlijk zoals U mij kent,
het gaat mijn begrip te boven.

[7] Hoe zou ik aan uw aandacht ontsnappen,
hoe aan uw blikken ontkomen?
[8] Klom ik op naar de hemel – U tref ik daar aan,
lag ik neer in het dodenrijk – U bent daar.

[9] Al verhief ik mij op de vleugels van de dageraad,
al ging ik wonen voorbij de verste zee,
[10] ook daar zou uw hand mij leiden,
zou uw rechterhand mij vasthouden.

[11] Al zei ik: ‘Laat het duister mij opslokken,
het licht om mij heen veranderen in nacht,’
[12] ook dan zou het duister voor U niet donker zijn –
de nacht zou oplichten als de dag,
het duister helder zijn als het licht.

[13] U was het die mijn nieren vormde,
die mij weefde in de buik van mijn moeder.
[14] Ik loof U om het ontzaglijke wonder van mijn bestaan,
wonderbaarlijk is wat U gemaakt hebt.
Ik weet het, tot in het diepst van mijn ziel.

[15] Toen ik in het verborgene gemaakt werd,
kunstig geweven in de schoot van de aarde,
was mijn wezen voor U geen geheim.
[16] Uw ogen zagen mijn vormeloos begin,
alles werd in uw boekrol opgetekend,
aan de dagen van mijn bestaan ontbrak er niet één.

[17] Hoe rijk zijn uw gedachten, God,
hoe eindeloos in aantal,
[18] ontelbaar veel, meer dan er zand is bij de zee.
Ontwaak ik, dan nog ben ik bij U.

[...]

[23] Doorgrond mij, God, en ken mijn hart,
peil mij, weet wat mij kwelt,
[24] zie of ik geen verkeerde weg ga,
en leid mij op de weg die eeuwig is.

Gebed
Eeuwige God,
Nu wij, als uw gemeente, samenkomen, voelen wij ons verbonden met wie ons zijn voorgegaan. We weten dat we staan op hun schouders. Maar we weten ook, dat zij, net als wij, door u gedragen werden.

Houd ons vast, zoals u hen hebt vastgehouden.
Houd ons vast, als ons hart treurt.
Blijf ons vasthouden, over de grens van dood en leven heen, ook als wij ons er weinig bij kunnen voorstellen.
Houd ons vast, want u bent voor eeuwig trouw aan uw mensen.
Amen.

Lied 413 ‘Grote God, wij loven U’

Bijbellezing Prediker 3: 1-15
[1] Voor alles wat gebeurt is er een uur,
een tijd voor alles wat er is onder de hemel.
[2] Er is een tijd om geboren te worden

en een tijd om te sterven,
een tijd om te planten
en een tijd om te rooien.
[3] Er is een tijd om te doden
en een tijd om te helen,
een tijd om af te breken
en een tijd om op te bouwen.
[4] Er is een tijd om te huilen
en een tijd om te lachen,
een tijd om te rouwen
en een tijd om te dansen.
[5] Er is een tijd om te beminnen
en een tijd om zich te onthouden,
een tijd om te omhelzen
en een tijd om af te weren.
[6] Er is een tijd om te zoeken
en een tijd om te verliezen,
een tijd om te bewaren
en een tijd om weg te gooien.
[7] Er is een tijd om te scheuren
en een tijd om te herstellen,
een tijd om te zwijgen
en een tijd om te spreken.
[8] Er is een tijd om lief te hebben
en een tijd om te haten.
Er is een tijd voor oorlog
en er is een tijd voor vrede.

[9] Welk voordeel heeft de mens van alles wat hij met zijn gezwoeg tot stand brengt? [10] Ik heb gezien dat het een kwelling is, die hem door God wordt opgelegd. [11] God heeft alles wat er is de goede plaats in de tijd gegeven, en ook heeft Hij de mens inzicht in de tijd gegeven. Toch kan de mens het werk van God niet van begin tot eind doorgronden. [12] Ik heb vastgesteld dat voor de mens niets goeds is weggelegd, behalve vrolijk te zijn en van het leven te genieten. [13] Want wanneer hij zich aan eten en drinken tegoed doet en geniet van al het goede dat hij moeizaam heeft verworven, is dat een geschenk van God. [14] Alles wat God doet, zo heb ik vastgesteld, doet Hij voor altijd. Daar is niets aan toe te voegen, daar is niets van af te doen. God doet het zo opdat de mens ontzag voor Hem heeft. [15] Wat er is, was er al lang; wat zal komen, is er altijd al geweest. God haalt wat voorbij is altijd weer terug.

Lied 797: 1, 2, 3 en 8 ‘Ach hoe vluchtig, ach hoe nietig’

Preek

Het is, beste mensen, de grootste vraag van het leven. Waar komen we vandaan en waar gaan we heen. Het is een vraag die de hele mensheid, in alle tijden en op alle plaatsen bezighield. En overal zijn antwoorden gezocht en antwoorden gegeven. Mensen schiepen zich beelden. Mensen beeldden zich Goden in. Mensen voelden dat ze er niet zomaar waren.

Vanmorgen las ik twee bekende passages uit het Oude Testament voor. Woorden van de psalmist, een dichter die zo’n 2000 jaar geleden leefde. Woorden van een wijsheidsleraar, die

een paar honderd jaar later leefde. Woorden die elkaar lijken uit te sluiten. Maar die, merkwaardigerwijze ook op elkaar aansluiten.

De psalm is geliefde onder remonstranten, zo is mij in de afgelopen dertig jaar predikantschap opgevallen. Hoewel het op het eerste gezicht wel heel vrome woorden zijn. Zouden we dat ooit zeker weten? Die woorden die getuigen van een vanzelfsprekende aanwezigheid van God. Woorden die vertellen hoe we nooit aan Gods aandacht, aan Gods liefde zouden ontsnappen. Woorden die ons vasthouden, door heel het leven heen.

Als we de woorden concreet maken, als we ons er beelden bij maken, dan vinden we het misschien moeilijk worden. Maar tegelijkertijd vertellen ze ons wel iets van een gevoel dat we soms hebben. Een gevoel van er mogen zijn. Een gevoel van gedragen worden. Een besef dat er, als er een deur dichtslaat in het leven er elders toch nog een venstertje is dat open gaat.

Het is het besef van het leven in een mysterie. Een mysterie dat we amper kennen, dat we nog minder kunnen begrijpen, maar dat op de een of andere manier wel goed voelt. Een mysterie dat ons leven draagt, door goede en kwade dagen heen. Gedragen door de mensen om ons heen, gedragen door een stille kracht die we soms, heel vrijmoedig en we overschreeuwen onszelf daarmee, God noemen.

Het is een gevoel dat dankbaarheid waarmee velen terugkijken op hun leven. Als ik mensen in onze kerk spreek die aan het einde van hun leven staan, is dat vaak wat overblijft. ‘Ik heb een mooi leven gehad en ik ben dankbaar’. De meeste mensen zouden langer willen blijven bij wie hen lief waren. Maar tegelijkertijd is het ook goed. Komt er een moment van loslaten. Is het goed zo.

En dan zijn er weinig mensen die een concreet beeld hebben van wat hier na is. Al te grote stelligheid wantrouwen we. Nuchter gezegd: we willen ons laten verrassen. Het zal wel goed zijn. Zoals iemand me zei: waar we vandaan komen, dat is een mysterie. Waar we heen gaan ook. Maar het zal wel goed zijn.

Dan het andere verhaal, dat van de Prediker. Hij is de meest nuchtere onder de bijbelschrijvers. Bij hem moet je niet met grote woorden aankomen. Hij wantrouwt ze. Voor hem is het leven gewoon het leven zoals dat is. Zoals hij het zegt in de woorden van vandaag. Er is een tijd voor alles. Alles overkomt ons in het leven. Goede en kwade dingen. Liefde en haat. Gezondheid en ziekte. Wat je ook maar kunt bedenken, het overkomt je. En eigenlijk doe je er niets aan. Het is het leven zoals het is. Zoals het ons overkomt. En of het leven eerlijk is, dat is maar de vraag. Goede mensen sterven vroeg. Slechte mensen leven lang en krijgen een staatsbegrafenis. Zoals ik las op een graf op het eiland Texel: het leven is niet eerlijk. Wen d’r mar an.

Maar misschien is de oneerlijkheid van het leven ook wel de grootste eerlijkheid. Iedereen gaat een keer dood. Vroeg of laat komt het einde. en zoals de filosoof Gudde het al zei: doodgaan is niet moeilijk. Iedereen kan het.
Moeilijker is het misschien om een geliefde te zien doodgaan. Maar ook dat kan iedereen. Je moet wel, want je houdt het niet tegen.

Wat je wel kunt doen, zo zegt de Prediker vandaag, is van het leven genieten. Is zoeken naar de vreugde van alledag. Is genieten van de mensen om je heen. Van je partner. Van het lekkere eten en drinken. Het is tenslotte bijzonder dat je het hebt gekregen. God heeft het je gegeven en het zou toch werkelijk zeer ondankbaar zijn als je er niet van zou genieten.

Dat is het leven waarin je gestort bent. Daar moet je wat van maken. Hoe moeilijk dat soms ook is. Maar je staat er niet alleen voor. Je bent met elkaar, je wordt gedragen. Je kunt het samen doen.

Misschien is dat wel de essentie van wat we hier vanmorgen doen. We zijn samengekomen om ons te verwonderen en om elkaar te dragen. Wij allen missen mensen die ons lief waren. Wij allen weten dat we alleen verder moeten. Maar we mogen ook in dankbaarheid terugkijken op wat we ontvingen in wie ons lief waren. We mogen in dankbaarheid terugkijken, omdat we met elkaar verder kunnen. We hoeven het niet alleen te doen. We hebben met elkaar een taak in de wereld. Elkaar te dragen. Met elkaar verder te komen.

Gezamenlijk zoeken we naar iets of iemand dat ons draagt. Gezamenlijk verwonderen we ons over het leven dat ons gegeven is. Met al die mooie en goede dingen. Met de pracht van de schepping, met de bloemen die in het voorjaar weer opkomen. Met dat beeld van de natuur, dat de doodse werkelijkheid in de winter in het voorjaar overwonnen wordt door het leven dat doorbreekt. Dat is Pasen. Dat is het beeld van iets waar we in zouden kunnen geloven. Leven en liefde die sterker zijn dan de dood.

De boodschap van het geloof is niet dat de dood geen harde realiteit in ons leven is. Want dat blijft zo. De dood wordt nooit leuk. Je kunt de vroomste dingen zeggen, de werkelijkheid blijft dat de geliefden niet meer terugkomen. Wat er van hen geworden is, geen mensen kan er iets zinnigs over zeggen.

Maar tegelijkertijd is er het mooie verhaal dat in alle godsdiensten verteld wordt. Over hoe wij mensen niet alleen hier tijdelijk op deze aarde wonen, maar buiten de tijd ook gedragen worden in een hogere werkelijkheid die we God noemen. Dat ons bestaan, eenmaal ontheven aan de tijd, nog vindbaar blijft voor God. Dat onze namen geschreven staan in de palmen van zijn handen. Daarmee maakt de dood ons leven niet zinloos. Ons tijdelijke bestaan wordt losgetrokken uit de zinloosheid en krijgt betekenis in het mysterie.

Moge dat gevoel, dat geloof, dat verhaal ons sterken.
Moge de kracht die we soms in ons leven ervaren, die we God noemen, ons optrekken en verwarmen. Mogen we ons gedragen weten, ook over de grens van dood en leven heen.
Amen.

Stilte

Orgelspel
Jesus, bleibet meine Freude BWV 147 *Johann Sebastian Bach*

Woorden bij de dood
Te allen tijd en overal komt waar het leven kwam, de dood. Hij breekt het kostbare, broze leven af. Hij komt verwacht of onverwacht; als vijand of als vriend; ondanks ons mensen of door mensenschuld. Maar hoe hij komt, hij is of wordt mee opgenomen in het plan van God. Hierdoor is hij geen einde, doch overgang; brengt geen scheiding slechts, doch ook hereniging; en voert niet tot vernietiging, doch tot vernieuwing in het licht.
Nu wij staan voor de dood erkennen wij, dat wij voor het onbekende huiveren, maar voor God buigen en op Hem vertrouwen in geloof. Wij huiveren voor de onontkoombare macht van de dood; maar wij vertrouwen op de macht van God, in wiens hand dood en leven zijn. Wij buigen voor Gods oordeel, waarvoor alle mensenoordeel zwijgt, maar wij vertrouwen op zijn liefde die verzoent en onze schuld vergeven wil.

Wij buigen voor de onbegrepen hoogheid van zijn wegen, maar wij vertrouwen op de overwinning die de strijd te niet doet; en wij geloven in de vrede Gods die alle verstand te boven gaat.

Herdenking overledenen van het afgelopen jaar
De nabestaanden worden uitgenodigd om naar voren te komen en een kaarsje aan te steken.

Aansteken van kaarsen door anderen aanwezigen
Tijdens het aansteken van de kaarsen zingen we
lied 598 'Dans nos obscurités'

Voorbeden, stil gebed en Onze Vader
Eeuwige God,
wij danken U voor het leven dat ons gegeven is,
voor het licht van alledag, het genieten en de vreugde.
Wij bidden U voor deze gemeenschap, door de tijd heen verbonden:
leer ons elkaar vast te houden en te dragen, zolang ons de adem gegeven is.

v. *Zo bidden wij tezamen*
a. *Heer, onze Heer, ontferm u over ons.*

Wij bidden U voor wie het afgelopen jaar hun dierbaren moesten loslaten,
voor wie achterbleven met de stilte, het gemis en de vragen.
Wij noemen in liefde de namen van wie ons ontvallen zijn:
dat hun leven niet vergeefs was en hun herinnering in ons hart mag blijven wonen.

v. *Zo bidden wij tezamen*
a. *Heer, onze Heer, ontferm u over ons.*

Wij danken U dat wij het onbekende niet hoeven te vrezen,
omdat U ons omsluit, van achteren en van voren.
Geef ons de rust om los te laten wat voorbij is,
in het tastende vertrouwen dat onze namen geschreven staan in de palm van uw hand.

v. *Zo bidden wij tezamen*
a. *Heer, onze Heer, ontferm u over ons.*

Onze Vader die in de hemel zijt,
Uw naam worde geheiligd;
Uw Koninkrijk kome;
Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
En vergeef ons onze schulden,
Zoals ook wij onze schuldenaars vergeven;
En leid ons niet in verzoeking,
Maar verlos ons van de boze.
Want van U is het Koninkrijk
En de kracht en de heerlijkheid
In eeuwigheid.
Amen.

Mededelingen

Collecte voor Stichting 'Dare'
Deze stichting richt zich op redding en rehabilitatie van kwestbare kinderen gevonden in de treinen en treinstations in Varanasi India

Gemeente gaat staan

Slotlied 'A toi la gloire'
À toi la gloire, O Ressuscité!
À toi la victoire pour l'éternité!
Brillant de lumière, l'ange est descendu,
Il roule la pierre du tombeau vaincu.
À toi la gloire, O Ressuscité!
À toi la victoire pour l'éternité!
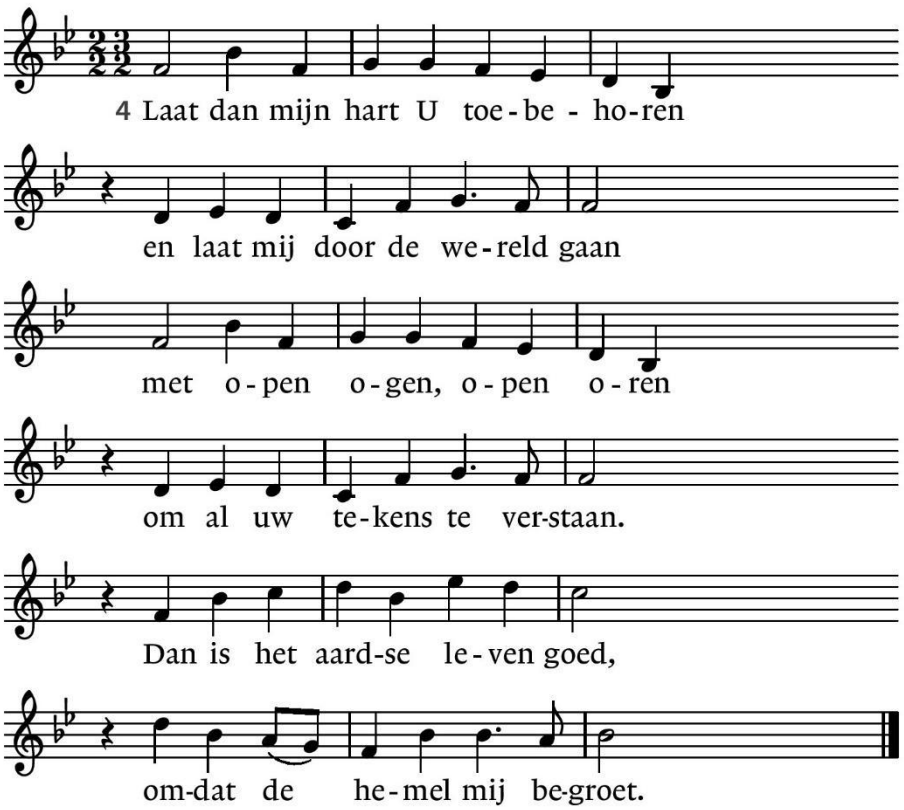
Vois-le paraître: C'est lui, c'est Jésus,
Ton Sauveur, ton Maître, Oh! ne doute plus!
Sois dans l'allégresse, peuple du Seigneur,
Et redis sans cesse: Le Christ est vainqueur!
À toi la gloire, O Ressuscité!
À toi la victoire pour l'éternité!

Craindrais-je encore? Il vit à jamais,
Celui que j'adore, le Prince de paix;
Il est ma victoire, mon puissant soutien,
Ma vie et ma gloire: non, je ne crains rien!
À toi la gloire, O Ressuscité!
À toi la victoire pour l'éternité!

Uitzending en zegen
Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde,
aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze geloofsgemeenschap,
haar taak in deze wereld, met haar noden
en gaan wij dan van hier naar ons huis en onze levensopdracht,
onder Gods zegen.

De Heer zegene en Hij behoede u.
De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig.
De Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.
Amen.

Lied 978: 4

Collecte bij de uitgang voor de eigen gemeente